

Interiorul bisericei.

Consistoriul a făcut an de an rapoarte amănunțite sinodului arhidiecezan despre stadiul, în care se aflau lucrările catedralei. Inspirat de aceste rapoarte deputatul *Virgil Onițiu*, directorul liceului din Brașov, face în sesiunea anului 1903 (Aprilie) următoarea propunere:

«Având în vedere, că la zidirea noiei catedrale întocmirea internă este una dintre cele mai mari și mai grele chestiuni;

«având în vedere, că întocmirea aceasta va avea să servească drept model pentru toate bisericile noastre din patrie;

«având în vedere, că ea trebuie să țină cont pe deoparte de tradiția bisericească și de orânduile canonice, iar pe de altă parte să realizeze și reforme și inovațiuni reclamate de spiritul timpului și de împrejurările speciale, în cari trăim, o problemă dificilă și delicată;

«având în vedere deci, că o procedere arbitrară, pripită și nestudiată de cu vreme și din toate punctele de vedere în privința întocmirii interne a catedralei ar putea să aibă urmările cele mai nedorite, — propun:

a) ca să se exmită pe spesele fondului catedralei un bărbat specialist dintre frunțașii clerului nostru, care să facă studii speciale în țările ortodoxe asupra întocmirii interne a bisericilor răsăritene:

b) cu studiarea prealabilă și stabilirea planului detaiat al întocmirii interne a catedralei, se însărcinează Ven. Consistoriu, având — cu conlucrarea bărbatului specialist exmis pentru studiarea chestiunii — să stabilească întreg planul întocmirii interne a catedralei și să-l prezinte cu un raport special sinodului proxim din 1904 spre aprobare».

Dară înainte de aceasta ancheta consistorială, instituită pentru pregătirea tuturor lucrărilor, încă în ședința sa dela 17/30 Octomvrie 1902 s'a gândit la momentele atinse de deputatul Onițiu, și la propunerea ei consistoriul — acceptând întru toate vederile anchetei — la 19 Octomvrie 1902 sub Nr. 10,970 Plen. a exmis o comisiune din asesorii *Parteniu Cosma*, *Dr. E. Miron Cristea* și din arhitectul *Iosif Schussnig*, carea să cerceteze bisericile mai monumentale din Sinaia, București, Iași și din alte centre ortodoxe, și să facă studii asupra ajustării interne a acestora; îndeosebi asupra picturii și localizării icoanelor, să caute modele pentru un frontariu frumos, pentru strane, iconostase, pulturi și celelalte întocmiri interne, intrând în legătură cu pictori și sculptori experți în asemenea lucrări și îndemnându-i pe cei pricepuți să reflecteze la lucrările catedralei. Despre toate să facă propuneri, ca pe temeiul acelora să se poată îndeplini cele de lipsă la împodobirea internului spre mulțămirea generală.

Astfel stând lucrul, propunerea d-lui Onițiu s'a dat prin concluzul sinodal Nr. 111/1903 comisiunii numite «ca la facerea studiului său să reflecteze la momentele cuprinse în ea».

Din interiorul catedralei.

Despre activitatea acestei comisiuni — carea a făcut călătoria în Maiu 1903, — consistoriul astfel raportează sinodului dela 1904: «Domnul P. Cosma a fost împedecat de a putea îndeplini misiunea aceasta, însă asesorul Dr. Cristea s'a conformat acestei însărcinări speciale, și împreună cu ingineriul Schussnig a făcut o călătorie de studiu, și drept rezultat a prezentat un raport amănunțit și un studiu foarte vast și exact, din care consistoriul a cules prețios material pentru lucrările ulterioare».

Exmisul consistorial propune în raportul său către consistoriu (dela Iunie 1903), făcut în extenziune de 18 coale, între altele:

1. Să se despartă chestiunea picturii de chestiunea sculpturilor și a mobilierului, precum și de cea a iluminatului, și toate trei să se tracteze separat, ținându-se — firește — cont de unitatea, ce trebuie să stăpânească interiorul întreg.

2. Să se publice concurs pentru toate aceste soiuri de lucrări. Această propunere s'a și primit, și s'a purces întocmai.

A. Pictura.

Acel raport¹ cuprinde un proiect întreg cu privire la pictarea interiorului bisericii și o consemnare specială a icoanelor și a locului, unde au să fie zugrăvite; propunând, că icoanele și scenele biblice să fie în caracter oriental, iară la partea decorativă să se inspire pictorul de motive împrumutate din ornamentica românească (Vezi aci fig.: Decorația ferestrelor din cupolă, pag. 85), dupăce decorațiunile bizantine încă sunt împrumutate din ornamentica popoarelor orientale: Arabi etc. Aceasta s'a și făcut.

Astfel pictorul Smigelschi și ajutorii lui au trebuit să facă studii de ornamentică românească, și — familiarizându-se cu ea — au aflat-o și ei potrivită pentru asemenea decorațiuni, pe cari astăzi le imitează și alții ca model de zugrăvire românească.

Proiectul este următorul:

Consemnarea tablourilor proiectate pentru biserica catedrală.

I. In Vestibul.

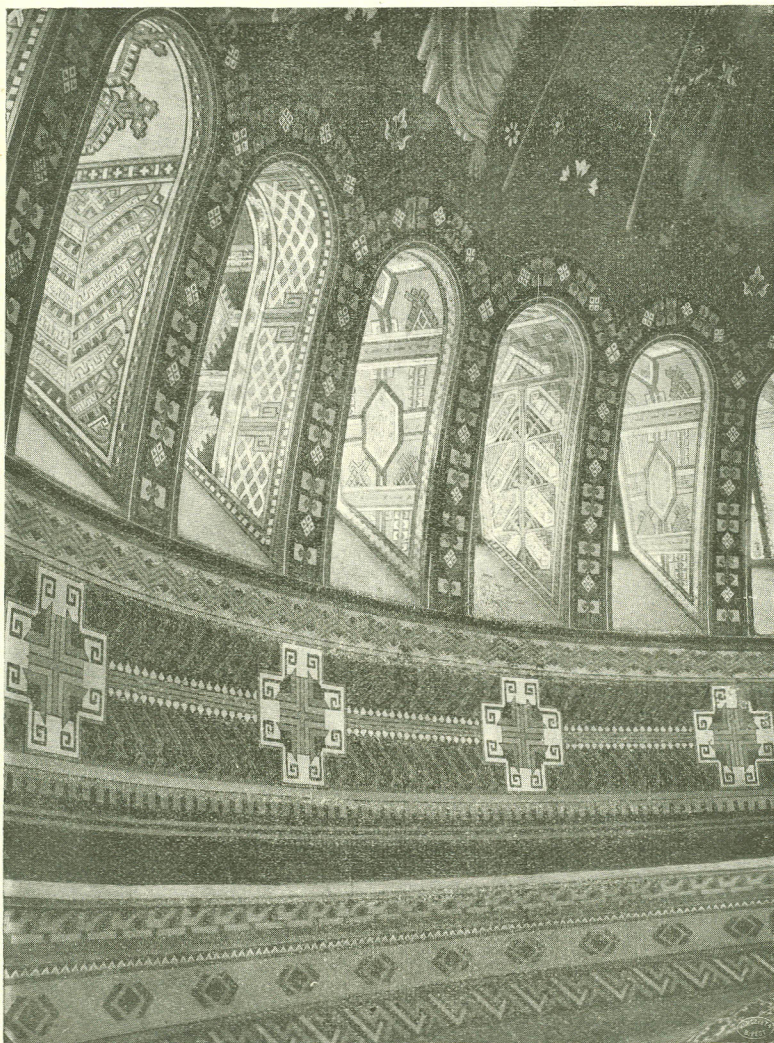
1. Dumnezeu-Tatăl Creatoriul. Dinaintea intrării, în boltitura de mijloc.

Simboalele Tatălui:

2. O mână sau două, învălitate în nori. In boltitura din dreapta.
3. Ochiul lui Dumnezeu, încunjurat de nimb auriu, triunghiular. In boltitura din stânga.
4. Cele trei inele, simbolizând sf. Treime. In a doua boltitură la mijloc.

¹ Rezultatul studiilor, făcute în această privință de asesorul Dr. Cristea, este și opul său: „Iconografia și întocmirile din interiorul bisericii răsăritene“. 1905. Librăria arhidiecezană. Sibiiu. 328 pag. cu 123 figuri. Preț: broșat 5 cor., fin legat 6 cor.

5. Simbolul lui Christos = un pește In boltitura dreaptă.
IXΘΥΣ = I. Hr. fiiul lui Dumnezeu
Mântuitorul, și monogramul. Mielul cu
nimb crucifer, vița de vie.
6. Simboalele Duhului sfânt: In boltitura stângă.
Porumbul,
limbi de foc,
raze luminoase (orient),
câteva linii roșii undulătoare.

Decorația ferestrilor dela cupolă.

II. In antișambra pronaosului.

7. Crearea omului. Pe pãretele din dreapta întrãrii princi-
pale, și anume pe fața dinlãuntru.
8. Scoaterea din raiu. Pe pãretele din stãnga ușei, tot pe fața
dinlãuntru.

III. In pronaos.

9. Moise capătă tablele legii, grandios conceput. Petrecerea în pustie și alte scene. Darea legilor se iese mai în relief. Pe păretele drept până la stâlpii de granit.
10. Iisus Navi intră în Canaan. Înaintea lui se deschide priveliștea unei țări admirabile, mănoase, cu holde, arbori, coline etc. Spre ea înaintează caravana, în frunte cu Iisus Navi. Un catâr nechează. Vis-à-vis pe păretele din stânga.
11. Iisus binecuvântă cele 5 pâni și satura cu ele și cu 2 pești 5000 oameni. În pronaos, pe plafon. Acolo se oficiază și litia.
12. Iisus ca păstor, în bust. De-asupra ușei drepte, care duce prin dreapta pronaosului în naos.
13. Melchisedec, prototipul lui Iisus, tot în bust. De-asupra ușei din stânga, vis-à-vis.
14. Ilie Prorocul, scena când cere lui Dumnezeu foc, ca să dovedească prorocilor lui Vaal, care-i adevăratul Dumnezeu? Pe fața contrară a tabloului cu Moise, din pronaos.
15. Suirea la ceriu a lui Ilie. Vis-à-vis.
16. Jertfa lui Melchisedec, care simbolizează jertfa lui Iisus cu vin și apă. Pe fața contrară lui Iisus Navi, în stânga.
17. Ceice aduc fructe din Canaan, sau Iacob visează scara ceriului. Vis-à-vis.

IV. Cupolă.

18. Pantocrator, îngerii, cele 9 cete. 1. Cheruvimii, 2. Serafimii, 3. Tronurile (Vezi capetele și roatele cu aripi, cuprinse în cercul din jurul lui Pantocrator din cupolă, pag. 87), 4. Domniile, 5. Puterile, 6. Stăpâniile, 7. Incepătoriile, 8. Arhangeli, 9. Ingerii (Vezi cercul cel mai din afară a cupolei, pag. 87, tot câte 3); apoi Maria și Ioan Botezătorul, mai jos eventual Năframa și Cărămida. Cupola s'a și pictat întocmai după indigitările statorite până în amănunte de referențiu Dr. E. Miron Cristea.¹ (Vezi cele 5 tablouri de îngeri dela pag. 88—93).
19. Evangeliștii, mare, cu insigniile lor. În cele 4 colțuri de sub cupolă. Ordinea: Ioan, Mateiu, Luca, Marcu. (Vezi tablourile lor pe paginile de mai târziu).

¹ Vezi „Iconografia“ etc., pag. 94—95.

V. Strana stângă.

20. Predica lui Ioan Botezătorul în pustie. In strana stângă, pe boltitură.
21. Alegerea primilor apostoli. In strana stângă
22. Apostolul Pavel predică în piața din Atena. In strana stângă } pe păretele dela mijloc.

Cupola.

23. Sfinții f. de arginți Cosma și Damian. Jos în dreapta ferestrelor.
24. Sfinții eremiți Antoniu și Ilarion cel Mare. Jos în stânga ferestrelor.

VI. Strana dreaptă.

25. Predica de pe munte, frumoasă.	In strana dreaptă, boltitură.
26. Trimiterea celor 12 apostoli în lume.	} In strana dreaptă pe păretele din mijloc.
27. Apostolul Filip convertește pe famenul și vistierul împărătesei arapilor Caldachia.	
28. Câte 2 sfinți: Nichita Romanul. Martir. Ioan cel nou dela Suceava.	In stânga ferestrilor.
29. Simeon din Tesalonic și Andronic, martirul.	In dreapta ferestrilor.

Îngeri din cupolă.

VII. Hora dreaptă dinapoi.

30. Iisus cu pruncii: «Lăsați copiii...»	Etagiul I, sus pe boltitură.
31. Iisus de 12 ani în sinagogă.	Etagiul I, pe părete.
32. Eremitii S. S. Pahomiu și Pafnuțiu.	Jos în stânga ferestrilor.
33. Sfânta Ecaterina singură.	Jos în dreapta ferestrilor. E ușă și nu încap 2 figuri.

VIII. Hora stângă dinapoi.

34. Parabola vameşului şi fariseului.	Sus, pe boltitură.
35. Scoaterea neguţătorului din biserică.	Etagiul I, pe părete.
36. Arhimartira Tecla şi martira sfânta Mărina, dacă încap de uşă; dacă nu ambele, numai una.	Jos în dreapta ferestrelor.
37. Sfânta martiră Sofia şi Paraschiva.	Jos în stânga ferestrelor.

Îngeri din cupolă.

IX. Păreţii laterali.

38. Iisus cu Petru pe mare, când Petru se cufundă.	Pe păretele din dreapta, lângă strana dreaptă.
39. Iisus vindecă pe cei 2 orbi din naştere.	De-asupra lui Iisus cu Petru.
40. Fiul cel pierdut.	Pe păretele de lângă horă.
41. Samarineanul cel milostiv.	De-asupra, de e loc.
42. Sfânta Maria, dragostind pe Iisus: adecă glycophylusa.	Pe păretele de lângă strana stângă.
43. Nunta din Cana.	De-asupra.

44. Iisus la Marta și Maria.	Pe pãretele de lângã hora stãngã dinapoi.
45. Iisus cu Samarineanca.	De-asupra, de este loc.
46. Elena împãrãteasa.	Pe stãlpul drept al cupolei.
47. Martirul Teodor Stratilat (beliduce).	De-asupra Elenei.
48. Constantin împãratul.	Pe stãlpul stãng al cupolei.
49. Martirul Teodor, tinãrul soldat.	De-asupra lui Constantin.
50. Sfãntul Dumitru.	Pe stãlpul din dreapta al cupolei, din-dãrãpt.

Îngeri din cupolã.

51. Procopie, soldat.	De-asupra.
52. Sfãntul George.	Pe stãlpul corespunzãtor în stãnga.
53. Sfãntul Sava, soldat.	De-asupra.
54. Vãduva cu filerul.	Pe fața stãlpului drept, de lângã pro-naos, jos.
55. Sfãnta Filotea, împãrțind milostenie: pâne, haine. Motiv românesc.	Pe fața stãlpului stãng, jos.
56. Busturi de proroci, în medalioane.	Pe fața îngustã de pe boltitura din apropierea iconostasului.

57. Busturi de proroci, de martiri sau ca- Intre spațiul de-asupra stâlpilor de gra-
puri de serafimi, nit: în medalioane, și la alte locuri
potrivite pentru ornamente.

X. Corul.

58. Nașterea cu corul îngerilor. De-asupra corului, la mijloc.
59. Îngerul vestește păstorilor nașterea. De-asupra corului, în stânga.
60. Păstorii vestesc evangelia lui Christos De-asupra corului, în dreapta.
ca cei dintâi.

Ingeri din cupolă cu Maria.

61. David, psalmistul. Pe pãretele din dreapta corului, dinainte.
62. Patriarhul Germanus și Ioan Damas- Pe pãretele din stânga corului, dinainte.
chin.
63. Andreiu Criteanul și Cosma făcãtoriu- Pe pãretele din stânga corului, dinapoi
de cântãri.
64. Ioan cel cu pãrul frumos și poeta Pe pãretele din dreapta corului, dinapoi.
sfânta Casiana.

XI. Înaintea corului.

65. Răstignirea.	Pe mijlocul arcului, lângă cupolă.
66. Scena din grădina Getsimani.	În dreapta lângă Răstignire.
67. Judecata lui Pilat.	În stânga.

XII. Înaintea Iconostasului.

68. Intrarea în Ierusalim.	Pe arcul de lângă cupolă, la mijloc.
69. Maria din Bitania unge pe Iisus spre moarte.	În dreapta.
70. Petru se lapădă de Iisus.	În stânga.

XIII. Altariul.

71. Maria cu Iisus în poală, îngeri, arhangeli.	În altariu, pe boltitura de sus.
72. Autorii liturgiilor: Vasilie, Grigorie Dialogul și Ioan gură de aur și Iacob, Atanasie, Andreiu, arhidiaconii Stefan și Laurențiu.	Printre ferestrele altariului.
73. Cina cea de taină, împărțită în 2. Iisus de 2 ori. În stânga dă pâine, în dreapta vin la câte 6 apostoli.	În altariu, pe perețele din jos.

XIV. În proscomedie.

74. Luarea de pe cruce.	În proscomedie, dinaintea mesei.
75. Jertfa lui Avram.	} Unde se va afla mai potrivit.
76. Jertfa lui Cain și Avel.	

XV. În diaconieriu.

77. Călugărul Vasilie cel mare în rasa de călugăr.	Pe plafon.

XVI. Intrările laterale.

78. Prorocul Isaia.	La I. intrare laterală din dreapta.
79. Prorocul Eremia.	La II. intrare laterală din dreapta.
80. Prorocul Ezechiel.	La I. intrare laterală din stânga.
81. Prorocul Daniil.	La II. intrare laterală din stânga.

XVII. Amvonul.

82. La locuri potrivite de pe Amvon: Insigniile Testamentului vechiu și nou și oratori bisericești vestiți.

XVIII. Iconostas.

Rândul I.

1. Iisus.	În dreapta ușei împărătești.
2. Maria.	În stânga ușei împărătești.
3. Ioan Botezătorul.	În stânga ușei dela nord.
4. Sfântul Nicolae.	În dreapta ușei dela sud.
5. Bunavestire.	Pe ușa împărătească.

6. Sudariul. De-asupra uși împărătești.
7. Arhangelul Gavriil. Pe ușa de nord.
8. Arhangelul Mihail. Pe ușa de sud.

Rândul II.

Dacă sculptorul va întocmi tâmpla pentru 12 praznice, atunci se fac toate 12.

Dacă nu, numai 6.

9. Praznicul Nașterii lui Iisus. 12. Invierea Domnului.
10. Praznicul Botezului. 13. Înălțarea Domnului.
11. Praznicul Schimbării la față. 14. Pogorîrea Duhului sfânt.

Ingeri din cupolă.

15. Intre ele, ceva mai jos, Cina cea de taină.
16. De-asupra, cuprinzând centrul frontariului și ridicându-se preste rândul II și III, hramul Sfânta Treime.

Rândul III.

17. } 6 apostoli stânga. 23. } 6 apostoli dreapta.
23. }
30. Trimorfion : { Crucifixul.
 { Maria.
 { Ioan Evangelistul.

Explicații amănunțite și motivarea localizării, propuse în acest tablou, se cuprind în «Iconografia» desamintită a referentului.

Pe temeiul acestora, consistoriul la 30 Noemvrie 1903 publică concurs pentru pictarea întreg interiorului catedralei și a icoanelor din frontariu pentru suma de 80,000 coroane, având concursurile să fie prezentate până la 1 Martie 1904. Au concurat următorii, pe cari îi înșirăm, spre a se putea vedea, cine a arătat în acest timp interes față de pictura bisericilor noastre.

1. Iosif Bala din Viena.	9. Dr. Sever Murășan din Iași.
2. N. Bran din București.	10. Petrescu și Grimani, București.
3. Dușoiu și Bulhardt din Brașov.	11. O. Smigelschi din Elisabetopole.
4. Hatványi et Șiff din Neoplanta.	12. Sigismund Vajda și A. Szirmai din Budapesta.
5. Ludovic Kandler din München.	13. Ioan Zaicu din Zombolia.
6. Francisc Loor et Greiner, Bpesta.	14. Aage Exner din București.
7. Hans Martin din München.	15. Pascali din București.
8. D. Marinescu din București.	

Pentru examinarea acestor concursuri consistoriul a instituit un juriu de experți în persoanele pictorului *G. D. Mirea*, director al școlii de belle arte din București, a arhitectului *S. Mincu* din București și a pictorului academic *Fried. Miess* din Brașov. Aceștia scot la iveală dintre oferenti, ca mai bunișori, pe Smigelschi, Bala și Szirmai et Vajda; dară «în vederea insuficienței, ce se constată chiar și în lucrările concurenților «din urmă, juriul este de părerea, că — pentru asigurarea unei bune execuțiuni a lucrărilor — să se procedeze la un suplement de probă. Anume: «concurrentul ales să fie obligat a executa la fața locului o mică parte «din compoziția sa întreagă, lucrare, carea s'ar putea supune judecății unui «nou juriu».

Consistoriul la 12/25 Aprilie 1904 sub Nr. 3667 Plen. însărcinează pe pictorul Smigelschi, ca să facă o icoană de probă pentru frontariu și un înger în cupolă. Juriul apreciasse bine compozițiunea generală a lui Smigelschi, dară «detaliul de execuțiune — reprezentând pe Sfânta fecioară — a fost găsit atât de inferior, încât inspiră temeri pentru buna execuțiune a întregii lucrări».

Dară înainte de a se începe pictarea pe zidul cupolei se constată, că întreprinzătorii a amestecat și gyps în tinciueală, ceea ce — împedcând absorbirea colorilor — va face ca pictura de pe pereți să nu fie trainică. Astfel s'a dispus, că toate suprafețele, unde au să fie zugrăvite chipuri, să fie tinciuite din nou cu o subțire pătură de tinciueală, compusă în loc de nisip din pulbere de marmură albă dela Carara și din var vechiu, adus dela Düsseldorf. S'a plătit pentru un m² 3 cor.

Smigelschi a făcut apoi lucrarea de probă, și pe baza ei consistoriul i-a încredințat facerea icoanelor dela frontariu (16,000 cor.) și pictarea cupolei după concepția, ce i-a prezentat-o până în amănunte consistoriul¹ (16,000). Mai târziu s'a dat și pictarea celor 4 evangeliști de sub cupolă (4000 cor.).

Terminată fiind pictura, încredințată pictorului Smigelschi, consistoriul institue un juriu de experți pentru examinarea ei, și anume din pictorul *A. G. Verona* dela București și profesorul *C. Dörschlag* din Sibiiu.

Examinarea s'a făcut abià la 9 Martie 1907.

Experții constată, că pictorul Smigelschi a depus «în toată lucrarea o muncă cinstită»; dară cu privire la efectul total al interiorului bisericei se pronunță nefavorabil, fiind tonul general prea strigător și lipsind armonia culorilor, ceea ce face, ca să apară cupola greoaie în loc să apară mai îndepărtată, mărind efectul. Aceasta este a se atribui parte nepotrivirii culorilor, parte și faptului, că totul este nou, dară cu timpul culorile se mai spălăcesc, perzând din vioiciune și căpătând un fel de patină, care liniștește totul și mărește armonia.

De altă parte strică mult efectul și acea parte din suprafețele interiorului, cari în mod provizoric au fost zugrăvite de *L. Kandler* în culoare mai mult galbuie, care se bate cu pictura cupolei. Această culoare a fost aleasă cu considerare la faptul, ca mai târziu, când se va face pictura definitivă, să se poată picta ușor preste galben.

Spre a obține un efect liniștit, armonic, experții cer pictarea întregului interior, așa după cum a fost proiectat la început și înlocuirea sticlei dela feresti cu sticlă colorată, eventual cu sticlă pictată.

Neavând consistoriul bani deajuns la dispoziție, deocamdată a trebuit să fie întreruptă continuarea picturii, rămânând a se face aceasta în viitor, când vor permite împrejurările.

Mozaicurile.

În legătură cu chestiunea picturii a fost tractate și afacerea ornamentării celor 5 medalioane din frontispiciul edificiului, unde s'au făcut în mozaic icoanele celor 4 evangeliști cu simboalele lor așezate în ordinea, în care este redactat tetraevangeliul, și la mijloc — sus — icoana Mântuitorului, în stânga ținând globul pământului, iară cu dreapta binecuvântând pe ceice urmează învățătorei lui: «*Eu sunt ușa, și celce intră prin mine, mântui-se-va*». Mozaicurile s'au lucrat la München după desemnurile lui *L. Kandler*.

¹ Vezi „Iconografia“ pag. 92 și celelalte următoare.

B. Intocmirile interne.

Raportul mai sus amintit al exmisului consistorial cuprinde indigitați amănunțite și cu privire la toate întocmirile interne, recomandând ca modele potrivite mai ales pentru mobilierul cele din biserică din nou restaurată a mănăstirii dela Sinaia, unde au fost imitată forma multor mobile din bisericile vechi românești, și prezentând fotografiile despre toate. Aceste forme au și fost mult consultate la facerea întocmirilor interne.

Pentru facerea acestora s'a scris concurs îndată cu concursul pentru pictură. Suma destinată pentru cioplirea din lemn de teiu a *frontariului*, pentru aurirea lui cu aur veritabil, a *pulturilor pentru cântăreți*, a *iconostasului*, *tronului arhieresc*, *stranelor pentru clerici și mireni*, *amvon* etc., a fost 50,000 cor.

Au intrat 14 oferte dela sculptori din patrie și străinătate, între cari următorii 5 români: 1. Iuliu Busuioc și fratele, Timișoara; 2. C. M. Babic din București; 3. Alexandru Liuba din München; 4. Emil Pătruț, măsar din Sibiiu, și 5. Ioan Pîslea, prof. din Câmpulungul-Bucovinei, care prezentase un proiect compus exclusiv din motive românești.

Spre a vedea o lucrare mai mare și de a sculptorilor frații *Busuioc*, asesorul Dr. E. M. Cristea este exmis în 1904 la *Biserica-albă*, unde după frontariul din biserică românească constată, că sculptorii *Busuioc* sunt lucrători diletanți foarte buni, dară — în lipsa de studii — lucrării lor îi lipsește unitatea de stil, și deci nu poate avea multă valoare artistică.

Consistoriul a încredințat cu lucrarea frontariului (24,600 cor.), a tronului arhieresc (1200 cor.) și a ripidelor, pe sculptorul *C. M. Babic* dela București, o firmă veche, care a făcut multe tâmpile din bisericile românești.

Facerea celorlalte mobile s'a dat măestrului măsar *Emil Pătruț* din Sibiiu, și anume:

1. Catedra de predicat cu . . .	Cor. 3000
2. 2 pulturi pentru cântăreți . .	„ 1600
3. Iconostasul cu icoana de sărutat	„ 800
4. 28 strane pentru preoți à 200 cor.	„ 5600
5. 82 strane pentru mireni . . .	„ 8200
6. Amvonul	„ 200
și celelalte; toate la oaltă cu .	„ 23000

Ambii acești măestri s'au achitat la timp și cinstit de angajamentul luat, prestând lucrări spre mulțămirea tuturor și introducând cu succes o mulțime de motive originale românești în sculpturile lor, precum li-s'au cerut din parte competentă. Unele din aceste motive sunt împrumutate de pe sculpturi românești, altele transcrise cu succes de pe țesături.

C. Luminatul.

O chestiune de importanță deosebită pentru interiorul bisericii eră și luminatul ei, mai ales că luminările din ceară de albine sunt la noi un lucru rar, scump și aproape cu neputință de aflat în cantitate mai mare.

Conform așezămintelor bisericei noastre ortodoxe s'au introdus la noi încă din partea primilor creștini numai *luminile din ceară curată*, așezate în feșnice mai mici, cu 1—3—7 brațe, și anume pe *pristol*, în feșnicile principale și mari dinaintea *iconostasului*, de lângă *tetrapod*, în *poli-*

Evangelistul Ioan.

candrul cel mare din mijlocul naosului, în *policandrul mai mic* din tinda femeilor etc. Pe lângă ceara de albine se mai folosește ca material pentru luminat *untul de lemn curat*, așezat în candelă, cari de regulă ard la *proscomidie*, dinaintea icoanelor principale dela *iconostas*, sau la *răstignire*, la *tetrapod*, înaintea altor icoane etc.

La început s'au putut introduce luminile din o simplă necesitate, mai ales, că primii creștini se rugau prin locuri ascunse, retrase, întune-

cate, catacombe, peșteri, crepături etc., ca să nu fie observați. Astăzi însă luminile se aprind și ziua; deci nu pentru a delătură întunerecul, ci pentru a simboliza: a) Sfânta Treime, căci «*lumină este Tatăl, lumină este Fiul, lumină și sfântul Duh, deci o lumină sunt aceste trei*»; b) cuvântul Domnului, despre care zice psalmistul: «*Cuvântul Tău Doamne este lumină, care mă luminează și îndreptează pașii mei spre calea virtuții*». Lumina simbolizează și pe însuș Iisus Christos, lumina lumii, «*lumina, care strălucește în întunec și luminează pe tot omul ce vine în lume*». Despre el se zice în Credeu «*lumină din lumină*»; la liturgia celor mai înainte sfinți: «*lumina lui Christos luminează tuturor*»; «*veniți de primiți lumina*», când preoții vestesc poporului învierea; etc. Deci — simbolizând lumina tot ce e mai sfânt, mai înalt — sfinții părinți s'au îngrijit, ca materia, ce o produce, să fie cea mai curată, hotărînd, ca luminările să se facă din ceară de albine, pe atunci cea mai curată materie, care — arzând încet și liniștit — simbolizează *dumnezească liniște*.

De atunci încoace au căutat teologii timpurilor încă diferite alte motive, prin cari caută a justifica exclusivă folosire a luminei de ceară și unt de lemn.

Ei cer anume, ca în uzul bisericesc din toată biserica ecumenică să se folosească numai ceara curată de albine, fiindcă *albina* este simbolul *curățeniei* și al *nevinovăției*. De altă parte, fiind ceara adunată de pe flori mirositoare, însemnează *mirosul spiritual al darului* — adică credința și iubirea celor ce o aduc la biserică. Ceara, fiind adunată de prin toate florile, mai poate simboliza și *universalitatea* sau *ecumenicitatea* creștinismului și a bisericii. De altă parte luminările de ceară — arzând — se consumă văzând cu ochii, ceea ce poate fi o mângâiere pentru creștinul, care a adus această jertfă, însoțind consumarea și cu rugăciunile sale. Untul de lemn de altă parte este simbolul *belșugului* și al *vindecării*. Pe lângă aceasta untul de lemn însemnează și *zelul oamenilor*, cari — după exemplul celor cincizeci fecioare, eșite la timp cu candelile lor întru întimpinarea mirelui, — se nizuiesc a fi plăcuți lui Dumnezeu nu numai prin credință, ci și prin faptele lor. Afară de aceste simbolizări, preste tot lumina cu razele ei mai este și o *podoabă a cultului divin*. Ambele aceste substanțe (ceara și untul de lemn) dau și o lumină *curată și limpede*.

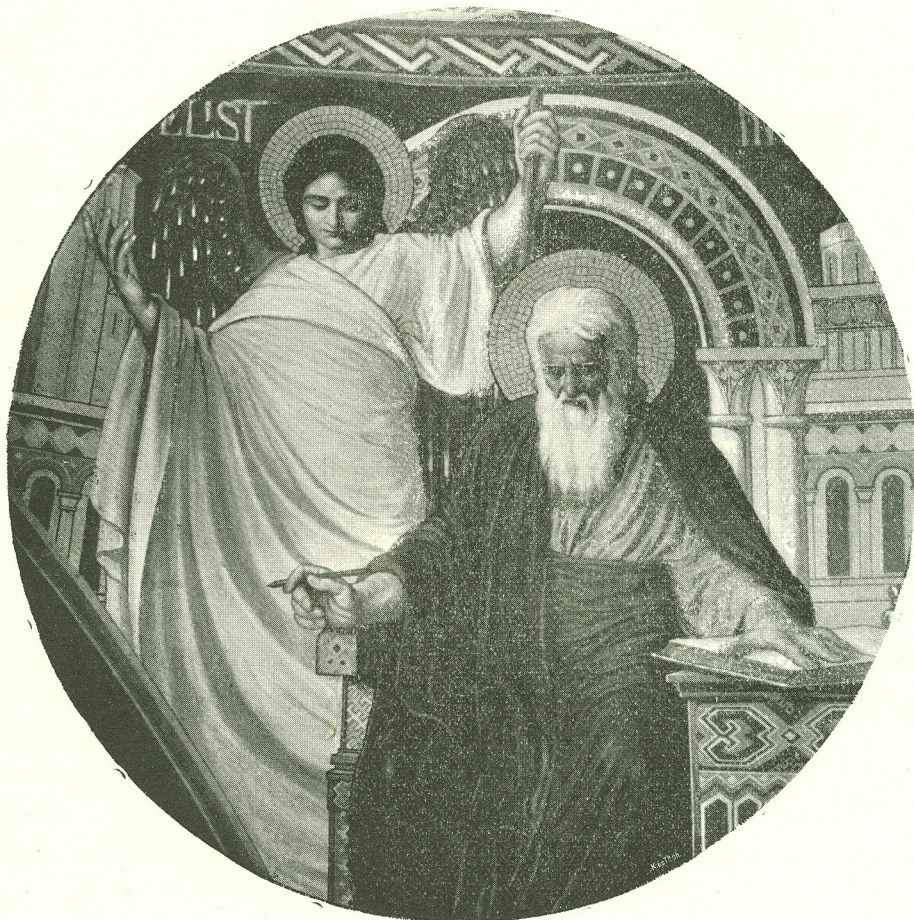
Luminile și untul de lemn le cumpără creștinii și aduc ca jertfă la biserică, împreună cu prescuri, vin, tămâie, fructe și alte prinoase.

Curată este această jertfă, dacă luminile sunt din ceară de albine, iar untul de lemn un extract curat de masline și de fructe, din cari se stoarce, și dacă și sentimentele interne, ce însoțesc aceste jertfe, corăspund acestei curățenii materiale.

Numai în cazul acesta întrunesc aceste materii calități superioare și corespund însemnătății lor simbolice; deci numai în calitate curată pot fi produse plăcute lui Dumnezeu și primite de el, ca și jertfa lui Avel.

Odinioară luminile le făceau înșiși credincioșii, acasă.

Cultura albinelor însă dispărând aproape de tot, ceara s'a împuținat și azi poporenii procură luminile dela neguțători, cari și pentru trebuințele bisericii vând lumini false, fabricate, în loc de ceară, din *parafină* (extract

Evangelistul Mateiu.

din păcură), *stearin* (extract din său), ori *japon* (ceară japoneză), toate substanțe mult mai ieftine.

Luminările fabricate din asemenea substanțe se trec mult mai repede, n'au pară curată și produc fum mult și înădușitor, care nu numai îngreună răsuflarea, îmbolnăvește adese-ori greu atât pe preoți cât și pe credincioși, ci alungă formal pe mulți creștini din biserică; iar pe alții îi înădușe până la amețală. Câți n'au avut așa ocaziune, să observe, mai

ales la Paști și la bdenii, că luminile produc atâta funingine, încât nu se vede vecin cu vecin. Pe lângă aceasta afumă total păreții și mai ales icoanele, ba în câțiva ani adeseori cernesc total interiorul întreg, acoperind cu funingine picturi și ornamente adese-ori în valoare de sute de mii. De multe-ori dăm de biserici, cari cu interiorul lor fac impresia unor peșteri pentru osândiți.

Deci, ce folos de o pictură frumoasă și costisitoare, pe care apoi s'o expui la nimicire sigură prin fumul luminei? ceeace s'a întâmplat în atâtea biserici frumoase din orient, unde mai ales în postul mare: la privegheri și în Vinerea-mare, uzul luminilor este fără sfârșit.

Anomalia aceasta, atât din punct de vedere al curățeniei jertfei, cât și din punct de vedere igienic și cu privire la deteriorarea grabnică a întregii ornamentări interne, au observat-o și constatat-o toate bisericile ortodoxe provinciale.

Sfântul sinod al bisericii române din România a discutat asupra ei în repețite rânduri, începând dela 1873 și până azi, căutând să scoată din uzul ritual luminările falsificate; ba chiar și înainte cu mai bine de o sută de ani aflăm urme de o asemenea îngrijire a prelaților din România.¹

Dat-a sfântul sinod de atunci încoace circulare speciale, însărcinat-a întreg clerul cu ținerea de predici în acest obiect; făcut-a regulament anume cu privire la folosirea exclusivă a luminei curate, căci numai în cazul acesta este și jertfa curată; cerut-a și primit-a biserica intervenția conziliului sanitar al țării, al guvernului și al tuturor organelor civile și polițiale din țară; dar toate au fost înzadar. Ba și mai mult. Actualul ministru al cultelor și al instrucțiunii publice din România, dl *Spiru Haret*, a trecut tocmai anul acesta prin corpurile legiuitoare o lege, «care să oprească fabricarea de luminări falsificate și să reguleze fabricarea și controlul luminărilor de ceară curată», căci «este o chestiune de igienă și de artă a oprî cu desăvârșire fabricarea unor asemenea luminări mai ales acum, când monumentele religioase de o necomparabilă frumseță se înalță pe toată ziua».

Dar — ori cât s'ar reglementa această chestiune — noi nu credem, că scopul dorit se va putea ajunge, decât poate pe o linie foarte îngustă.

Fabricanții vor pregăti totuș lumini falsificate, căci creștinii nizuiesc a cumpăra ieftin; iar de altă parte nici nu pot să controleze ce cumpără, chiar dacă ar dori anume să cumpere luminări de ceară curată.

Ceeace cu greu poate face biserica din regatul vecin cu toată puterea statului ortodox, de sigur nu vom putea noi. Orice întreprindere devine

¹ Vezi: Documentele publicate de V. A. Urechie; acolo este un document, că episcopul din Râmnic s'a acordat monopolul luminilor de ceară.

a priori zadarnică și nu duce la scop. De aceste considerante a fost condus consistoriul arhiepiscopozan ortodox român din Transilvania (Sibiu) când — spre a ocoli răul indicat — a decis în ședința sa plenară dela

Evangelistul Marcu.

17 Noemvrie 1903 *introducerea luminei electrice în noua sa catedrală și reducerea luminilor de ceară la minimul posibil.*

Pe cât e de curată ceara și lumina ei de rituală, mult mai *curată* și mai *higienică* este lumina electrică; iar din punct de vedere *ritual* și

simbolic electricitatea poate corăspunde mai tare spiritului nostru bisericesc, căci luminile de ceară sunt mai mult, decât electricitatea «*lucruri de mâni omenești*»; ba putem zice că — după firea ei nepătrunsă nici chiar de scrutările învățaților — electricitatea apare și este mai mult o *putere dumnezească*.

Insușirile cerei le întrunește electricitatea în măsură potențată, chiar și ea se consumă, numai cât consumarea ei nu se poate vedea cu ochii, ci se poate numai măsura cu electrometrul.

Introducerea electricității — care are aceste însușiri — nu poate fi neplăcută lui Dumnezeu, în casa căruia voim a o aplica, și deci nu poate fi contrară spiritului bine înțeles al bisericii noastre ortodoxe.

Corpurile de lumină se prezintă în catedrală astfel:

Un candelabru frumos și bogat aurit în foc atărnă în mijlocul naiei, sub cupola cea mare.

Acesta posedă 70 lampe à 10 lumini și 6 lampe à 16 lumini, toate întocmite în forma luminilor = 76 perișoare.

În celelalte părți ale internului sunt fixate:

4 feșnice de părete cu câte 3 brațe și lumini = 12. Aceste sunt fixate în cele 4 semicolăne din cele 4 părți ale naiei. Perele acestora au forma flăcării. De-asupra celor de lângă frontariu se mai așează:

2 globuri cu câte 3 brațe = 6 lumini, cari să reflecteze lumina asupra frontariului.

2 candelabre cu câte 3 pere = 6, sunt fixate în corul cântăreților.

8 globuri cu câte 2 pere = 16 în empoarele laterale.

4 feșnice cu câte 2 pere = 8, sunt la intrarea principală.

4 feșnice cu câte 1 lumină = 4, la intrările secundare.

În altariu încă ard 2 lumini, lângă chivot¹ și în lăuntru chivotului una, spre a ilumina fereastra din frontul lui.

În alte părți sunt 6 lumini.

În suteran și turnuri vr'o 10.

Dinaintea bisericii stau pe pedestal de peatră 2 lampioane mari, cu câte 3 lumini = 6.

Pe lângă acestea mai sunt o mulțime (50) de lampe electrice, aplicate de-asupra parcanelor de sub cupola principală și din jurul internului, menite a arunca reflexul de lumină asupra icoanei lui Iisus Pantocrator și a cetelor îngerești din cupolă și asupra celorlalte chipuri de pe boltituri. De tot ard la 203 lampe cu o putere de câteva mii de lumini.

¹ Chivotul reprezintă biserica catedrală în miniatură, în lungime de 70 cm. și înălțime de 56 cm. Este din metal aurit în foc și e lucrat în Württemberg pentru aproape 3000 cor.

Pentru liferarea candelabrului mare, și a celorlalte feșnice, globuri și brațe, s'a scris concurs, alegându-se dintre 12 reflectanți firma *Zeiser, Habinger & Cnie* din Viena. Această firmă a liferat lucruri solide și frumoase pentru suma de 26,000 cor. Candelabrul principal (Vezi fig. dela

Evangelistul Luca.

pag. 105) este fixat tocmai sub cupolă și de-asupra lui atârână tipul crucii românești, așa cum se află în casele țaranului român din toate părțile și țările. E o cruce grecească cu brațe egale, simbolizând religia răsăriteană

a neamului nostru, combinată cu crucea *latină*, cu brațul de jos mai lung, simbolizând originea noastră latină; iară capetele crucii se termină cu câte un trifoiu, simbolul agriculturii, a ocupațiunii de căpetenie a poporului nostru.

Afară de aceste lumini electrice se află dinaintea frontariului și lângă iconostasul cu icoana de sărutat obicinuitele 2 feșnice mari pentru lumini de ceară mai mari și mai mici, precum și mai multe candelă cu ulei dinaintea icoanelor din frontariu și de aiurea. Asemenea ard lumini și la proscomedie.

În urma acestor întocmiri aerul din biserică este totdeauna curat, fumul lipsește, iară impresiunea luminei, mai ales sara — la denii — este feerică.

Incheierea lucrărilor.

Terminate fiind lucrările mai grele din lăuntru bisericii și îndeosebi pictura, carea s'a făcut mai în urmă, consistoriul s'a grăbit a încheia încă în toamna anului 1905 toate lucrările, câte mai erau de lipsă, pentru a putea predă clădirea sfintei sale destinațiuni; dară aceasta nu s'a putut, decât numai în parte.

Padimentarea și alte mărunțișuri au trebuit amânate pe primăvara anului 1906, când s'au isprăvit și acestea. Padimentul s'a făcut din ciment cu decorațiuni puține din covoare naționale. Altariul s'a padimentat preste ciment cu parchete.

Pentru colaudarea lucrărilor de zidire s'a numit o comisiune din asesorii: *Parteniu Cosma, Nicolae Ivan, Pantaleon Lucața și Ioan Preda*, cari cu intervenția directorului dela oficiul militar de clădiri, majorul arhitect *Bücheler*, arhitecții *Rajner* din Budapesta și *Wolf* din Sibiiu, au examinat toată biserica — și aflându-o peste tot solid clădită — propun să se solvească întreprinzătorului suma din contract, după ce va face puținele îndreptări cerute de comisiune.

Înainte de întrunirea sesiunii sinodale, consistoriul a putut raporta, că toate lucrările sunt gata și a fixat ca termen de sfințire Dumineca Samarinenței din 30 Aprilie (13 Maiu) 1906.

Sinodul a pertractat acest raport consistorial în ședința sa dela 15/28 Aprilie 1906, votând sub Nr. 91 acest conclud:

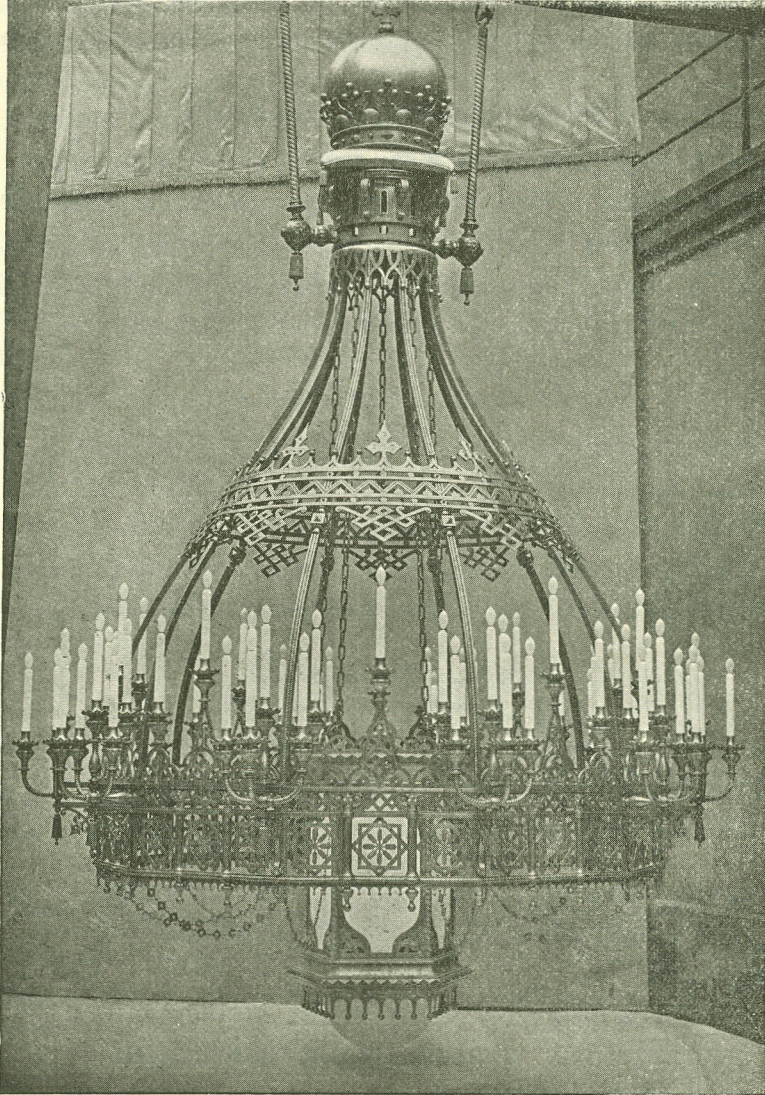
«1. Raportul se ia în general la cunoștință cu aprobare.

«2. După terminarea tuturor lucrărilor și achitarea lor, consistoriul să compună un raport amănunțit și o socoteală exactă despre toate spesele avute cu această zidire a bisericii catedrale.

«3. Pentru a face cunoscută catedrala noastră și toate fazele, prin cari a trecut această chestiune dela început până în momentul de față, dar mai ales a animă

publicul să continue cu contribuirea de ajutoare, atât de necesare, consistoriul să publice o monografie a catedralei acuma, până când sunt proaspete în memorie toate lucrurile.

«4. Sinodul își exprimă deosebita sa bucurie, că în sfârșit, mulțămită ajutorului ceresc, poporul nostru dreptcredincios își are biserica sa catedrală, de care a fost lipsit sute de ani și astfel numele I. P. S. Sale Domnului arhiepiscop și mitro-

Candelabrul principal.

polit Ioan Mețianu, ca cap suprem al bisericii noastre, care a întrupat în mod atât de fericit și strălucit ideile și dorințele fericților săi antecesorii și mai ales ale marelui arhieru Andreiu baron de Șaguna, și-a dăinuit un moment neperitor în istoria bisericească a neamului nostru.

«5. Sinodul roagă atât pe I. P. S. Sa, cât și pe zeloșii colaboratori la această operă măreață, să primească viile sale mulțămite, pentru munca zeloasă, conștientă,

depusă cu atâta dragoste la înălțarea acestui templu național și să continue și în viitor cu aceeași râvnă atât la asigurarea înfloririi ei materiale, cât și mai ales morale a bisericii vii.

«6. Pentru sfințirea catedralei să se facă pregătirile astfel, încât acest act epocal să se săvârșească cu cea mai mare pompă posibilă în prezența unui număr cât mai mare de credincioși.

«7. Pentruca acest act de rară solemnitate să fie trecut în procesele verbale ale sinodului nostru, sinodul este de a se convoca în sesiune extraordinară.

Cât de scumpă e catedrala?

De un deosebit interes este de sigur a reasumă în cele următoare cheltuielile, făcute până acuma cu zidirea și ajustarea internă a catedralei.

1. Cele 8 părțile de loc, cu clădirile de pe ele, au fost cumpărate de consistoriu în cursul timpului, unele mult înainte de a se începe zidirea bisericei, când valoarea lor eră mai mică. Anume:

I. In strada Măcelarilor:

a)	Realitatea Nr. 35	cu cor.	26,860·17
b)	„ „ 37	„ „	22,600·—
c)	„ „ 39	„ vechia biser. „	44,000·—
d)	„ „ 41	„ „	16,552·72
e)	„ „ 43	„ „	16,309·68

II. In strada Bruckenthal:

f)	„ „ 28	cu cor.	11,000·—
g)	„ „ 30	„ „	9,198·40
h)	„ „ 32	„ „	22,477·60

Suma . . . cor. 168,998·57

Dară aceste realități cu case pe ele, calculate după valoarea lor din timpul demolării, în sumă rotundă au valorat cel puțin cor. 250,000·—

2.	S'a plătit arhitecților pentru schițe și planuri	„	12,580·40
3.	Pentru inserțiuni, concurse și alte publicațiuni	„	7,950·51
4.	Cele 3 premii pentru planuri	„	4,500·—
5.	Intreprinzătorul F. Szalay a primit pentru zidire și partea de zid a grilajului	„	461,650·02
6.	Arhitectul-controlor I. Schussnig	„	8,000·—
7.	Pentru tinciuiala din pulvere de marmoră Carrara și var dela Düsseldorf à 3 cor. m ²	„	5,121·36

Suma . . . cor. 749,802·29

	Transport . . cor.	749,802·29
8. Lui E. Purece pentru partea de fer a grilajului și apaduct „		8,720·74
9. Clopotele „		11,808·40
10. Pentru instalarea întocmirilor luminii electrice . „		3,493·66
11. Jury-ilor, cari au examinat planurile și pictura . „		1,600·—
12. Pentru pictură (cupola 16,000 cor., frontariul 16,000 cor. și evangeliștii 4000 cor.) „		36,000·—
13. Măsariului Emil Pătruțiu pentru mobile „		27,718·08
14. Sculptorului C. Babic pentru sculptura frontariului „		25,030·—
15. Asfaltarea din jurul bisericei „		3,512·—
16. Pentru zugrăvirea provizorie a pereților nepictați „		5,756·—
17. Parchetarea și asfaltarea altariului „		480·—
18. Padimentarea bisericei cu asfalt „		8,287·35
19. Candelabrele și feșnicile „		23,640·23
20. Intocmirea parcului „		1,167·60
21. Chivotul (Vezi figura pag. 109) „		2,791·73
22. Spese la sfințire „		2,389·16
	Suma . . cor.	912,197·24

23. Mai adăugând la aceste prețul vaselor sfinte, a ornatelor, crucilor, cărților etc. etc. din inventariul catedralei, valoarea ei se urcă la *cor. 1.000,000.*

Serbările sfințirii.

Încă în decursul zidirii o mare parte a credincioșilor noștri și-a propus a lua parte la actul memorabil al sfințirii acestei catedrale, atât de mult dorite de toți; iară — odată statorit fiind terminul — abia așteptă sosirea lui.

Prevăzând o aglomerație mare de public, consistoriul din bună vreme a instituit un comitet pentru aranjarea și conducerea festivităților. Acest comitet a trimis la adresa inteligenței și frunțașilor noștri următoarea:

Invitare.

«Consistoriul «Arhiecezei ortodoxe române din Transilvania» învită prin aceasta pe P. T. Domn N. N. la festivitățile sfințirii bisericei catedrale, cari se vor începe Sâmbătă, la 29 Aprilie 7 oare seara și se vor continua cu toată solemnitatea Duminecă la 30 Aprilie a. c. st. v. (13 Maiu st. n.) la oarele 8 a. m. Fiind acest act momentos ocaziunea cea mai potrivită a mulțămii lui Dumnezeu pentru ajutoriul, cu care ne-a binecuvântat la începerea, continuarea, terminarea și ajustarea zidirei, prezentarea tuturor frunțașilor noștri, clerici și mireni, inteligență și popor, este cu dor așteptată la acest praznic epocal. Sibiu, 18 Aprilie (1 Maiu) 1906.

«Comisiunea consistorială pentru aranjarea festivităților: Dr. Ilarion Pușcariu, arhimandrit, vicariu arhiepiscopesc, Nicolae Ivan, Mateiu Voileanu, Dr. E. Miron Cristea, asesori consistoriali, Ioan Preda, Dr. Liviu de Lemény, Pantalion Lucața, Dr. George Proca, Lazar Tritean.

Programul festivităților.

«Programul festivităților sfințirii bisericei catedrale ortodoxe române din Sibiu, este următorul:

Sâmbătă (29 Aprilie v., 12 Maiu n.)

«1. La oarele 7 seara serviciu divin cu priveghiere, în biserica din suburbiul Josefin.

Duminică (30 Aprilie v., 13 Maiu n.)

«2. La oarele 7 a. m. și jumătate întrunirea clerului și poporului la reședința arhiepiscopescă.

«3. La oarele 8 dimineața procesiune din reședința arhiepiscopescă la catedrală și începerea serviciului divin.

«4. La oarele 2 *banchet festiv*.

«5. La oarele 7 seara conduct cu torțe, pornind din Hermannsplatz, prin strada Cisnădiei, Piața mare, strada Măcelarilor, până la reședința arhiepiscopescă.

Luni (1/14 Maiu).

«6. La oarele 11 a. m. *Matinee*, dat de societatea le lectură a elevilor din seminariul «Andreian», în sala festivă a Muzeului Național.

«7. La oarele 8 seara *concert*, dat de «Reuniunea română de muzică din Sibiu» în sala festivă a Muzeului Național.

Ziua memorabilă, cu dor așteptată de toți număroșii credincioși ai bisericii ortodoxe române din patrie, se apropie. Un duh de mulțămire și însuflețire cuprinde pe toți ceice cunosc însemnătatea bisericei creștine în vieța unui popor, dar mai ales în vieța încercatului popor român, pentru care în curs de veacuri triste a fost singura mângâiere.

Mai nimerit caracterizează aceasta sărbătorească dispoziție următoritul articol, apărut în «Telegraful Român» în ajunul sfințirii:

„*Veniți, să ne închinăm.*“

«*Ca o cântare de biruință, desfătându-ne auzul și înviorând sufletul nostru, va răsuna mâne, în dimineața sfintei Dumineci a Samarinenței, glasul clopotelor catedralei românești din Sibiu.*

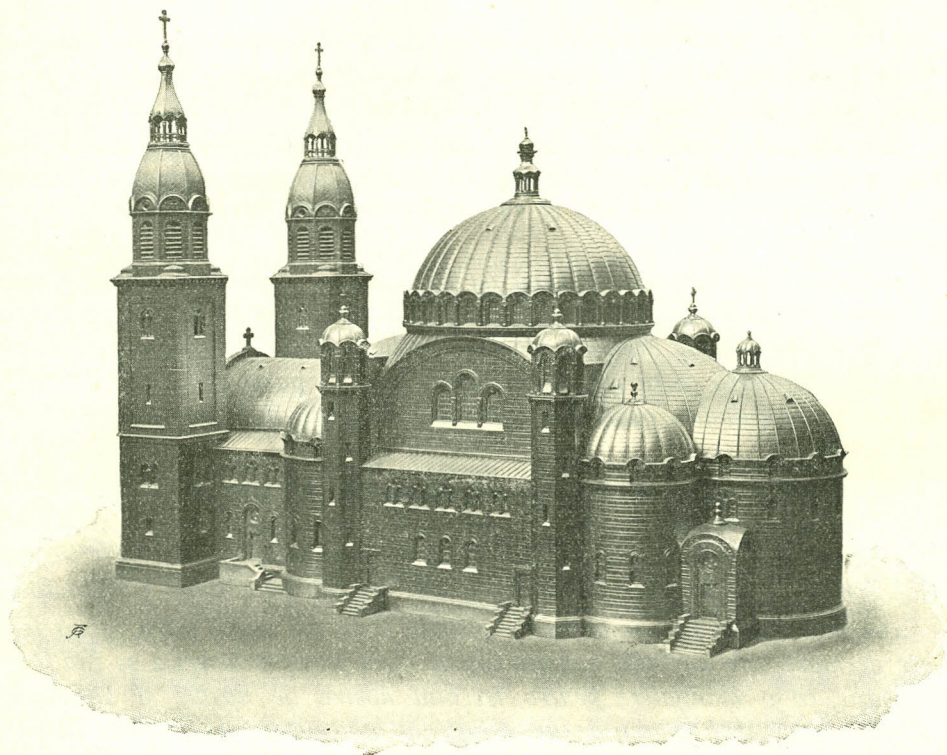
«*Sunetul lor metalic va despica triumfător văzduhurile, pentruca să străbată departe, vestind pretutindeni, preste întreagă întinderea așezărilor românești, acest prilej de înaltă și senină bucurie a poporului nostru.*

«*Mulțimea fără număr a satelor românești, cari împodolesc văile adormite în umbră și câmpiile întinse în bătaia razelor de soare — și toate cătunele noastre animate pe costişul dealurilor vor tresări în dimineața acestei sfinte Dumineci de bucuria cea mare, care trebuie să cuprindă ca un fior tainic și să stăpânească toată suflarea românească în clipa, când se pregătește pentru creștinescul praznic al sfințirii acestui*

minunat lăcaș de rugă, pe care dintru nimica l-a ridicat, împodobindu-l cu atâta strălucire, dajdia cea de bunăvoie, izvorită cu prisosință din sentimentul de jertfire al poporului nostru dreptcredincios....

«La un singur cuvânt de îndemnare au alergat cu toții — cei mai săraci cu jertfele lor mici, dar curate ca obolul văduvei, iar bogații întrecându-se întru mărimea daniilor bănești, ca să dea mână de ajutor la clădirea acestei sfinte biserici, a cărei lipsă neapărată eră așa de mult simțită din partea tuturor».

«Este o minunată coincidență, că această casă a lui Dumnezeu s'a isprăvit și se predă destinațiunii sale tocmai acum, când întreg neamul românesc se află în preajma înălțătoarelor serbări jubilarie din prilejul împlinirii alor optsprezece sute de

Chivotul.

ani, de când zămislitorul poporului nostru: Traian, cel mai bun și mai fericit împărat al lumii, a sădit aici la marginea răsăriteană a împărăției sale această viță latină.

«Este jocul sorții și al împrejurărilor vrăjmașe, că noi Românii ortodocși din țara Ardealului abiă acum după optsprezece secol de vieață creștină, ne putem vedea împlinită una dintre dorințele noastre de veacuri!

«Să avem și noi o casă a Domnului, care prin însași înfățișarea ei din afară și prin podoabele din lăuntru să poată face mărturie dreaptă despre tăria credinții acelor, cari cu frica lui Dumnezeu întră într'ansa la rugă și închinare; să ne clădim și noi o biserică mitropolitană frumoasă și cu încăperi largi, cum o aveau de mult toate neamurile din jur....!»

«Câte rânduri de strămoși ai noștri n'au purtat zadarnic această dorință, coborându-se în mormânt sfârșiți de jalea neputinții de a vede întru chiparea dorinței lor! Câți vlădici românești ardeleni nu vor fi simțit această mare trebuință creștinească a turmei, încredințată lor spre mântuitoare păstorire! Și câtă duioșie nu se desface din cuvântul inițiatorului acestei clădiri, al nemuritoriului Șaguna, care la sfintele sărbători ale Crăciunului din 1857 vorbiă astfel clerului și poporului său: «avem și astăzi câteva sute de copii la Sibiiu în școalele de aci și bucuros i-aș adun lângă mine în toate Duminecile și sărbătorile la slujba dumnezească, și cu osârdie le-aș da lor învățătură în toate și pentru toate spre binele lor și spre bucuria noastră a tuturor, dar nu avem biserică, unde să-i adun...!»

«Acum această biserică — este!»

«Astăzi vedem ridicându-se în toată mărimea ei falnică și impunătoare talmăcirea în ziduri de îndelungă statornicie și în colori de zugrăveală măiastră a acelei dorinți, de jalea neîmplinirii căreia au suspinat atâtea rânduri de oameni...»

«Iar dimineață vom auzi, cum se desprinde, ca un puternic glas de chemare, din înălțimea celor două turnuri, sunetul clopotelor, menit să vestească tuturor biruința legii românești, care a fost și va rămâne cea mai zdravănă temelie a fînțării și propășirii noastre.

«Această biserică mitropolitană își va deschide mâne larg porțile, ca să cuprindă întrânsa toată suflarea românească, câtă va alerga la marele praznic al târnosaniei, ca să îngenunche înaintea sfântului altar, aducând jertfa laudei și înălțând rugăciuni de mulțămită către cel Atotputernic, care «a păzit cu mâna tare pe Român poporul său», povățuindu-i pașii spre cărările cele grele, dar frumoase ale dreptății și ale biruinții.

«Ceice vor sosi, de aproape și din depărtare, la această serbare a bucuriei românești, de bună seamă, nu își vor opri privirea asupra micilor nepotrivelii ale stilului bizantin sau nebizantin, în care e zidită catedrala, nici vor cercetă, dacă felurimea colorilor și podoabelor din lăuntru este ori nu întru toate mulțămitoare.

«Ci mai vârtos își vor însenină gândul și se vor veseli întru inima lor socotind, cât de mare este izbânda noastră acum, când această biserică se înalță, — ca o compensație, ca o mângăiere pentru trecutul nostru de lipsuri și suferinți — în mijlocul unei cetăți atât de vestite, cum a fost din îndepărtate vremuri cetatea Sibiului, ale cărei porți atâtea veacuri au fost zăvorâte strașnic dinaintea noastră...»

«Din Sibiiu, ca și din celelalte cetăți săsești, au fost vreme îndelungată surghiuniți strămoșii noștri. Până bine de curând nu le eră îngăduit să cuprindă aci așezare, să aștearnă adânc în pământ temelie trainică nici pentru o casă, necum biserică românească.

«Modesta bisericuță, ce se află până mai ieri-alaltăieri pe locul catedralei de azi, eră fără turnuri și fără clopote și stătea tupilată în fundul unei curți strâmte, anume ca prin înfățișarea ei umilă și prin ascunzișul, ce o fereă din fața lumii, să vestească toată umilința, câtă a trebuit să îndure veacuri de-arândul neamul și legea noastră strămoșească în această țeară de schingiuiți, asupra căreia poporul nostru aveă și are totuș drepturi vechi, în chiar sângele său...»

«Dar aceste drepturi au fost călcate în picioare din partea celor ce s'au abătut și au rămas prin părțile noastre. Și moșia strămoșească ajunsese sub stăpânitori străini,

cari își găseau multă plăcere întru a dijmuî tot avutul Românului, luându-i parte însemnată din roada muncii și înălțând din sudoarea bietului popor castele trufase de nedreptate nemeșească, ori îngrădind cu ziduri de peatră tare orașele lor de vieață îmbelșugată, unde se îngrămădeă atâta bogăție, culeasă iarăș din munca Românului. Acestui popor multă vreme nu i-s'a mai îngăduit altă menire în țeara Ardealului, decât să stoarcă din sinul pământului toată roada pe seama altora, cari îi răsplăteau munca cea crâncenă cu nedreptate și cu atâta dispreț, încât se adevereă adesea plângerea psalmistului:

*Obrazul ni negru de-atâta ocară
Ce ne bate 'n față din zi până'n seară.*

«Așa au ajuns strămoșii noștri înjosiți până în adâncurile cele mai negre ale suferinții omenești. Că și acest popor aveă un suflet, nu voiau să înțeleagă stăpânitorii decât atunci, când eră vorba să facă târguieli pe socoteala lui.

«De trebuințele sufletești ale acestui popor schingiuit numai biserica strămoșească a purtat, pe cât i-a stat în putință, îngrijire. Dar și aceasta a avut să îndure multă goană și prigoană, să întimpine piedeci și nedreptățiri dintre cele mai strigătoare.

«Povestea, păstrată în graiul bătrânilor, ne spune, cum odinioară un domn fără suflet, un nemeș, n'a voit să dea Românilor de pe moșia sa nici atâta loc, ca să aibă unde-și clădi o bisericuță. Atunci vlădica românesc de pe vremuri, încunjurat de credincioșii săi, își descoperi capul și înălțând ochii spre cer, zise: «Doamne Dumnezeule, cum ai putut da pământul unui tiran ca acesta, care acum nu dă nici loc, ca să ne putem închină ție!...»

«De câte suferințe a fost bântuit neamul nostru, în lungul lui trecut de urgie, nu este modru a putea povesti în cuvinte, cu îndestulătoare asprime.

«Și nici se cuvine a turburà, evocând amintiri dureroase, bucuria sărbătorească a acestor zile, în cari Dumnezeuul dreptății trimis-a neamului și legii noastre strămoșești, în chipul acestei biruinți frumoase, o cuvenită răsplătire pentru suferințele îndelungate.

«In inimile noastre răsare acum și sporește o nădejde nouă, că acelaș Dumnezeu al îndurărilor nu își va întoarce fața sa dela noi, ci ne va trimite, după vrednicia noastră, și alte dovezi ale milei Sale, până când odată vom ajunge ceasul, care va aduce izbândirea tuturor dorințelor și sfintelor noastre aspirații....

«Atunci neamul nostru, — care a fost atâta vreme adâncit în întunec și umilință, și pe care trecutul cel greu de suferințe îl îndreptățește la un viitor de răsplată, de slobozenie deplină, — se va înălța și va vedeă lumină mare...

«Un soare nou va încălzi atunci, cu raze dătătoare de vieață și de tărie, inima amorțită a credincioșilor acestei sfinte biserici...

*Deci pentru clipa răsăririi
Acelui soare ce-așteptăm
Și pentru ceasul răsplătirii
Obezilor înlănțuirii —
Noi Domnului să ne rugăm!*

Sosirea oaspeților.

În urma invitațiilor făcute a sosit multă lume românească la Sibiiu, pentru a fi de față la actul sfințirii catedralei. Au sosit oaspeți și din România; iar dela noi au venit număroși frunțași din cler și dintre mireni din întreaga mitropolie, îndemnați de dorul de a avea mângăierea și mândria de a fi luat parte la actul sfințirii de o însemnătate epocală, nu numai pentru istoria bisericii noastre ortodoxe, ci și pentru istoria culturală-națională a tuturor Românilor. Mai ales *preoțimea* a fost reprezentată în număr foarte frumos. Sibiiul peste tot avea în aceste zile de sărbătoare un aspect românesc.

Preasfinția Sa episcopul Aradului *Ioan I. Papp*, care a luat parte la toate serbările și la toate actele săvârșite, a sosit la Sibiiu încă Joi seara, Preasfințitul domn episcop al Caransebeșului, *Nicolae Popea*, fiind ocupat cu conducerea sinodului eparhial, și-a scuzat absentarea. Sinodul din Caransebeș a trimis însă o delegațiune, ca să aziste la actul sfințirii, anume pe deputații sinodali *Andrei Ghidiu*, protopop în Caransebeș, *Coriolan Brediceanu*, deputat dietal și *Alexie Onițiu*, jude reg. de tribunal în penziune. Familia Mocsonyi era reprezentată prin tinerii *Antoniu, Petru și Ionel*.

Sinod extraordinar.

Șirul serbărilor s'a început cu *ședința festivă* a sinodului arhidiecezan, convocat în sesiune extraordinară pe Sâmbătă în 12 Maiu n. la oarele 4 d. a.

S'a ținut în sala Casei naționale a Asociațiunii.

I. P. S. Sa arhiepiscopul *Ioan* ocupă scaunul prezidial și deschide ședința cu o vorbire frumoasă, în care comunică deputaților sinodali, că scopul întrunirii sinodului în această sesiune extraordinară este *eternizarea în actele sinodale a momentului festiv al terminării bisericii catedrale și participarea la actul sfințirii acesteia*. Numește apoi notar pentru purtarea procesului verbal al acestei ședințe festive pe deputatul *M. Voileanu*.

Ia acum cuvântul deputatul sinodal *Galacteon Șagău*, protopop al Reghinului și propune sinodului spre primire un *proiect de rezoluțiune*, care în urma unei discuțiuni scurte a fost statorit și primit cu unanimitate în forma următoare:

1. «*Sinodul arhidiecezan, întrunit în sesiune extraordinară din incidentul sfințirii bisericii catedrale, cu inimă plină de mulțămită și de evlavie ridică ochii spre cer, aducând mulțămită puternicului Dumnezeu, care a auzit rugăciunile și suspinurile moșilor și ale strămoșilor noștri, suspinurile și glasul rugăciunii noastre, și ne-a rezervat nouă, generațiunii de azi, nemărginita bucurie și mângăiere de a vedea ridicată și terminată biserica catedrală, de care timp de preste 200 de ani ne-a lipsit*

vitregitatea timpurilor, și în care ne vom înălța glasurile noastre de rugăciune și de cerere în ziua năcazului, glasul de laudă și de mulțămită totdeauna pentru binefacerile, cu cari Dumnezeu a cercetat pe poporul nostru ortodox român din patrie.

2. «Și la această festivă ocaziune exprimă adâncă mulțămită și recunoștință Maiestății Sale împăratului și regelui nostru Francisc Iosif I, care la timpul său — când s'a inițiat facerea colectei — a contribuit și din partea sa la fondul catedralei cu suma de 1000 galbeni: una miie galbeni; asemenea guvernului țării, care și el a contribuit cu suma de 15,000 coroane, rugând pe Dumnezeu ca să lungească firul vieții Maiestății Sale în depline puteri trupești și sufletești până la cea mai înaintată graniță a vieții omenești.

3. «Cu recunoștință exprimă sinodul mulțămită tuturor binefacătorilor sfintei biserici, îndeosebi întregului cler și popor, cari prin contribuiri lor au făcut posibilă ridicarea catedralei. În special însă exprimă sinodul recunoștință ilustrei familii Mocsonyi, care — inspirată de mărirea casei Domnului — a contribuit la fondul catedralei cu suma de 60,000 coroane.

«Un pomelnic păstrat la biserica catedrală va eterniză numele binevoitorilor contribuenți.

4. «Eternizează în analele sinodului numele marilor arhieriei Andreiu și Miron, cel dintâiu ca inițiator al fondului de zidire, al doilea ca bun chivernisitor al aceluia.

5. «Cu inimă plină de recunoștință mulțamește Înaltpreasfinției Sale Domnului arhiepiscop și mitropolit Ioan Mețianu pentru bunăvoința și rezoluțiunea, cu care a stăruit pentru facerea bisericii catedrale, în timpul din urmă a luat în mână sa colecta și a finalizat ridicarea acestui templu măreț, cea mai frumoasă coroană, cu care și-a împodobit creștetul la bătrânețele adânci, cu cari l-a înfrumusețat Dumnezeu.

6. «Exprimă recunoștință consistoriului arhidiecezan din anii 1898—1906, în deosebi vicariului arhiepiscopesc Dr. Ilarion Pușcariu, referenților Nicolae Ivan și Dr. E. M. Cristea, și membrilor din comisiunea de clădire Parteniu Cosma și Pantaleon Lucașa, cari în special au stat cu sfatul lor și cu munca lor spirituală într'ajutor capului bisericii, ca să asigure reușita întreprinderii în modul cel mai strălucit.

7. «Aduce cuvinte de laudă preoțimii întregi și protopopilor, cari în virtutea pozițiunii lor oficiale au contribuit în măsură mare, ca să facă posibilă zidirea, care fără al lor puternic concurs ar fi trebuit să sufere amânare.

8. «Participă corporativ la actul sfințirii bisericii catedrale.

9. «Cu ziua de mâne predă biserica catedrală cu hramul «sfintei Treimi» drept lăcaș sfințit și o închină sfintei ei destinațiuni, ca izvor nesecat pentru cultura fiilor bisericii noastre și pentru întărirea în credința strămoșească. Ea ne-a salvat limba și datinele în trecut; și în viitor ea să ne asigure păstrarea acestor comori, ca condiții de viață și de existență.

Sinodul întreg eră cuprins de o dispoziție foarte sărbătorească și de mândria, că a ajuns ziua acestei atât de mari bucurii pentru întreg poporul român.

În urmă Înaltpreasfinția Sa închide ședința cu o frumoasă și pătrunzătoare rugăciune, în care pune catedrala sub îngrijirea puterii dumnezeiești, cerând darul de sus asupra ei, ca să fie aceea ce e menită să fie: scut și apărare pentru legea și limba românească.

Privegherea.

Tot Sâmbătă, la oarele 7 seara, s'a făcut *privegherea* prescrisă la sfințiri de biserică, în biserica parohială din suburbiul-josefin. A fost oficiată de protopopul Sibiului *Ioan Papiu*, azistat de protopopii *Ioan Cândea* al Avrigului, *Vasilie Domșa* al Orăștiei și *Nicolae Borzea* al Făgărașului, apoi de diaconii *George Tulbure* și *Trandafir Scorobeț*. Au fost de față pe lângă arhiepiscopul și mitropolitul *Ioan Mețianu* și P. S. Sa episcopul Aradului *Ioan Papp*, întreg clerul înalt și mult popor. Privegherea, împreună cu litia s'a terminat la oarele 9 și un pătrar noaptea.

Actul sfințirii.

Duminecă dimineața, ceriul eră cam înourat. Strada Măcelarilor, în apropierea catedralei, începe a se împopula încă pe la oarele 7. Multă lume străină. La 7 și jumătate publicul e atât de număros, încât poliția e silită să tragă cordoane și deoparte și de alta, pentru a împedea aglomerația prea mare.

Catedrala e frumos împodobită cu ramuri de teiu, asemenea și reședința arhiepiscopescă, iar drumul dela reședință până la catedrală e presărat cu iarbă verde.

Sosește și un pluton de soldați, îmbrăcați în paradă, însă fără puști pentru susținerea ordinei. Vine apoi și alt pluton cu puști, tot în scopul acesta. Vin și elevii români dela școala de cadeți.

La oarele 8 sună din turnul catedralei toaca și apoi se trag toate clopotele. Ploaia începe să cearnă stropi mărunți, semnul că și ceriul își trimite binecuvântarea asupra frumosului act, ce se va săvârși. În curând însă ceriul se înseninează.

În sunetul clopotelor pornește dela reședința arhiepiscopescă procesiunea.

Întâiu corul seminarial, condus de profesorul *Demetriu Cunțan*, apoi diaconii *George Tulbure*, *Trandafir Scorobețiu* și *Demetriu Câmpean*; protopopii slugitori: *Pavel Boldea*, protopop militar în Sibiiu, *Vasilie Damian*, protopop al Zarandului, *Ioan Droc*, protopop al Mercurei, în pensiune, *Romul Furdui*, protopop al Câmpenilor, *Sergiu Medean*, protopop al Sebeșului, *Demetriu Moldovan*, protopop al Sighișoarei, *Ioan Papiu*, protopop al Sibiului, *Simeon Popescu*, fost protopop al Sibiului, acum în București, *Petru Popovici*, protopop al Abrudului, *Galacteon Șagău*, protopop al Reghinului, *Dr. Ioan Stroia*, protopop al Săliștei, *Ioan Teculescu*, protopop al Albei-Iulie și *Vasilie Voina*, protopop al Brașovului, apoi asesorii *Dr. E. M. Cristea*, *Nicolae Ivan* și *Mateiu Voileanu*, protosincelul *Dr. Eusebiu*

Preoțimea, care a slugit la sfințirea catedralei

R. Roșca, arhimandriții *Augustin Hamsea*, *Vasilie Mangra* și *Dr. Ilarion Pușcariu*, în urmă sub baldachin I. P. S. Sa arhiepiscopul și mitropolitul *Ioan Meșianu* cu P. S. Sa episcopul *Ioan I. Papp*. Baldachinul a fost purtat de protopopii *Petru Popovici* al Abrudului, *Nicolae Borzea* al Făgărașului, *Ioan Câdea* al Avrighului și *Vasilie Domșa* al Orăștiei.

Procesiunea, condusă în sunetul cântărilor de clerici, se oprește dinaintea intrării principale a catedralei, împărțindu-se clerul slugitor în 2 părți (Vezi figura dela pag. 115) Mitropolitul, dând binecuvântare cu: «*Mărire sfintei, cei de o ființă și nedespărțitei Treimi . . .*», corul seminarial întonează «*Impărate ceresc*». După ectenii *Dr. E. M. Cristea* cetește paremia a treia carte a împăraților. Cuvintele rugăciunii: «*Să fie ochii Tăi, Doamne, deschiși spre casa aceasta ziua și noaptea, spre locul acesta, despre care ai zis: Fi-va numele meu acolo . . . Auzi rugăciunea . . . ori câte veți cere în locul acesta, Tu să auzi în locul locuinței Tale din ceriu, și să faci și milostiv să le fii lor . . .*» au făcut adâncă impresie asupra ascultătorilor.

Urmează evangeliile și încunjurarea. Evangelia I o cetește P. S. Sa episcopul Aradului *Ioan I. Papp*. Mitropolitul prima rugăciune, ascultată cu multă evlavie. Evangelia a II-a o cetește arhimandritul vicariu arhiepiscopesc *Dr. Ilarion Pușcariu*. Episcopul *Papp* a II-a rugăciune. Arhimandritul și egumenul mănăstirii Hodoș-Bodrog *Augustin Hamsea* evangelia III, mitropolitul rugăciunea a III-a.

La încunjurări se stropește biserica cu apă sfințită și se unge cu sfântul mir, iară corul întonează tropariul hramului, apoi «*Incunjurați popoarelor Sionul și-l cuprindeți pe dânsul . . .*» etc.

După «*Ridicați boieri porțile voastre*» intră cu toții în biserică, unde nu ard lumini de loc. Se fac prescisele rugăciuni. Apoi urmează pregătirea sfântului prestol. Sfintele moaște să ung cu mir și învălite în vata se închid hermetice în o cutiuță de argint, carea se îngroapă tocmai în mijlocul prestolului în o groapă anume cioplită în zid. Groapa se astupă cu mastix topit, care se închiagă în jurul cutiuței, în urmă se cimentează bine. De-asupra se așează un capac bine potrivit din lemn. Sfântul prestol se stropește cu mirezme, se spală bine cu ștergare și cu spongii nouă. Se unge cu sfântul mir, mai ales locul, unde are să stee potirul și discul. Se fixează în cele 4 colțuri cei 4 evangeliști, în ordinea cum urmează cetețirea evangeliilor: Ioan, Mateiu, Luca, Marcu. Apoi preoții îmbracă sfântul prestol cu acoperemânt de giolgiu, pe care îl înfășură bine în jurul prestolului cu sfoare lungi. De-asupra se așază apoi acoperemântul cel mai împodobit,¹ iară la mijloc preste el: Chivotul, feșnicile, sfânta evangolie,

¹ Donat de doamna Elena I. Meșianu; un alt acoperemânt pentru prestol a fost donat de Il. Sa d-l Dr. Iosif Gall.

crucea și celelalte obiecte sfinte de lipsă la slujbe și aduse de preoții slujgitori. În decursul acestor lucrări preoții în altariu cetesc psalmii prescriși; iară cântăreții dela strană cântă stihirile înnoirilor dela 13 Septemvrie (Minei). Urmează stropirea interiorului cu apa sfințită și ungerea cu sfântul mir și o rugăciune de îngenunchiare, cu care se încheie actul sfințirii. Se dă drumul curentului electric, în toate părțile se aprind luminile, strălucind. Corul întonează în mod armonios irmosul: *«Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că a Domnului mărire preste tine a strălucit...»*.

După acestea mitropolitul rostește din mijlocul bisericei, ca să fie auzit de toți, următoarea cuvântare binesimțită și rostită cu multă emoțiune, cauzată de momentul, că i-a hărăzit Dumnezeu fericirea a sfinți noul Sion, de care atâta timp am fost lipsiți:

„Aceasta este ziua, pe care a făcut-o
Domnul să ne bucurăm și să ne veselim
într'ansa“. Psalm 118. 24.

«După un lung și greu timp de restriște și durere, în care am deplâns perderea maicei noastre mitropolii, dimpreună cu biserica ei; după lungi și grele suferințe în timp de preste un secol și jumătate, în care am fost lipsiți de cea bună maică, ajungând a vedeà împlinită o mare și grea simțită cerință, precum și o mare și ferbinte dorință a sufletului nostru, dorință cu care s'au dus în mormânt și fericirii noștri părinți; ajungând a vedeà mai întâiu reînvierea perdutei noastre mitropolii, și prin aceasta emanciparea noastră de sub acea ierarhie străină, care timp de preste 60 de ani, văzându-ne fără de arhieriei, și în mare parte și fără de preoți, ne luase sub scutul ei; iar acum mai văzând și această biserică catedrală, maica tuturor bisericilor din mitropolie, zidită în onoarea și mărirea lui Dumnezeu și spre folosul nostru sufletesc și trupesc; văzând acest Sion, etern simbol al reînvierei noastre mitropolii și al unității credinței și limbei strămoșești, astăzi sfințit și închinat sublimiei lui destinațiuni, cu drept cuvânt putem exclamă și noi cu psalmistul: *«Aceasta este ziua, pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într'ansa»*.

Deși ne-am îndatinat a glăsuî aceste cuvinte sfinte de bucurie mai ales la praznicul cel mare al învierii Domnului nostru Iisus Christos din morți, prin care ni-s'a garantat și învierea noastră după moarte, dar după ce de serbarea sfințirii acestei biserici catedrale este strâns legată și amintirea reînvierii maicei noastre mitropolii, și prin aceasta și a reînvierii noastre dintr'un trecut jalnic și dureros la un viitor mai bun și mai ferice: cred, că și la aceasta îndoită serbare putem aplică sfintele cuvinte ale psalmistului: *«Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într'ansa»*.

În aceasta mare bucurie a noastră, să nu uităm însă iubitorilor mei fii și frați în Domnul, ceea ce ne spune tot acelaș psalmist: *«că de n'ar zidi Domnul casa, înzadar s'ar osteni ceice o zidesc»* 127 v., să nu uităm, că precum învierea Domnului a fost o nespusă îndurare a providinței divine spre neamul omenesc, tot asemenea și reînvierea maicei noastre mitropolii a fost o nespusă îndurare a aceleiași providințe divine spre noi fiii acelei maice mitropolii.

De aceea și eu mai înainte de toate cătră Tine mă întorc providință divină, și proșternându-mă și închinându-mă, îți mulțămesc din adâncul sufletului dimpreună

cu clerul și poporul meu, cu tinerii și bătrânii noștri, pentru toate binefacerile Tale spre noi. Îți mulțămim prevedință divină, că atunci, când preste un secol și jumătate am rămas orfani de maica noastră mitropolie, când preste 60 de ani am rămas fără arhieriei și în cea mai mare parte și fără preoți, ca și turma fără păstor, numai Tu ca prin minune ne-ai ocrotit de perire totală. Îți mulțămim prevedință divină, că după toate acestea «*când a sosit plinirea vremii*», Tu ne-ai trimis, ai inspirat și ai ajutat pe nemuritoriul marele arhiepiscop *Andrei*, dimpreună cu vrednicii noștri fruntași contemporani ai lui, la recâștigarea și la reînvierea perduței noastre mitropolii și la reîntrunirea noastră iarăși la sinul acelei bune maice. Tu ai mișcat părinteasca inimă a Maiestății Sale gloriosului nostru împărat și rege apostolic Francisc Iosif I. la împlinirea justei și ferbinte noastre dorințe, și pe înaltele corpuri legislative la eternizarea dreptului reînvierei noastre mitropolii în legile iubitei noastre patrii. Îți mulțămim prevedință divină că tot Tu ai inspirat și pe venerabilii membrii ai sinodului și ai consistoriului nostru arhidiecezan, ca într'un gând și o simțire, în dragoste și bună înțelegere cu mine să eternizăm reînvierea maicei noastre mitropolii și prin ridicarea acestui Sion, în onoarea și mărirea Ta. Tu ai inspirat și pe iubiții noștri fii și frați în Domnul, preoți și mireni, din apropiere și din depărtare, la atâtea ajutoare și jertfe frumoase, câte ne mai lipsiau până să ne putem împlini această ferbinte dorință. Dar și mai mult vin eu pentru mine a-ți mulțămii prevedință divină, pentru că deși mă aflu la apusul zilelor vieții mele, Te-ai îndurat totuș a-mi rezervă mie, atât punerea pietrii cei din capul unghiului, cât și sfințirea acestui Sion; Te-ai îndurat a-mi rezervă împlinirea celei mai mari dorințe a sufletului meu, încât acum pot cere, ca și oarecând bătrânul Simeon, eliberarea mea, căci văzură ochii mei Sionul mântuirii poporului meu. Deci, Te rog ferbinte, primește dela mine smeritul tău servitor aceste adânci mulțămite, iar dela clerul și poporul meu, acest modest prinos, precum ai primit darurile lui Avel și jertfele lui Noe și ale lui Avraam. Dar și mai ferbinte Te rog prevedință divină, să ascuți rugăciunile, ce ți-se vor adresa din acest sfânt Sion pentru popor, patrie și Domnitor, precum ai auzit și rugăciunile părinților noștri, dealungul secolilor furtunoși, ocrotindu-i contra tuturor cercărilor grele, câte au trecut preste ei. Fie ochii Tăi deschiși ziua și noaptea spre acest Sion și urechile Tale ascultând și împlinind cererile ce se vor face într'ânsul, ajutându-ne să ne apropiem tot mai mult de misiunea, ce ni-ai destinat-o și nouă pe acest pământ.

După prevedință cătră voi mă adresez umbre mărețe, spirite mari și ferice din ceriu, predecesori ai mei, de memorie în etern binecuvântată. Și anume cătră tine mare arhierieule *Andrei*, carele însuflețit de iubirea de Dumnezeu și de popor, pe lângă multele tale lucrări pentru regenerarea noastră, ani dearândul ai stăruit cu «*mână tare și braț înalt*» și la reînvierea perduței noastre mitropolii și la readucerea noastră într'o turmă și la un păstor, mai inițiând și un fond modest pentru zidirea acestei biserici catedrale. Și cătră tine mă întorc vrednicule arhierieule *Miron*, carele în tot timpul arhieriei tale continuând opul predecesorului tău, între alte lucrări, ai avut în deosebită îngrijire și sporirea fondului, înlesnindu-ne începerea zidirii acestei biserici catedrale. Chemu-Vă pe voi umbre mărețe și împreună cu voi pe toți fericiții noștri părinți și frați, cari timp de preste 150 de ani au deplâns perderea maicei noastre mitropolii, însetând după redobândirea ei. Chemu-Vă pe toți, măcar și numai pe un moment, cu spiritul vostru între noi, să participați și voi la această mare bucurie a noastră și să vedeți cum am îngrijit sadurile voastre, cum

am continuat opurile voastre, cum am realizat dorințele voastre și să vă convingeți, că deși voi ați trecut dintre noi, dar spiritul vostru tot între noi a rămas, și apoi rogu-vă ferbinte să soliți din locul, unde vă aflați, binecuvântarea părintelui ceresc asupra noastră pentru un viitor tot mai bun și mai fericit.

După acestea întorcându-mă și cătră voi iubiților mei fii și frați în Domnul, veniți aici din apropiere și din depărtare, să participați la bucuria acestor sărbări, dimpreună cu spiritele fericiților noștri părinți și frați, trecuți la cele eterne: presimt că veți aștepta să vă arăt mai deaproape însemnătatea acestei serbări. Dar cum aș putea face aceasta mai cu folos, decât spunându-vă ceea ce îmi inspiră și mie aceste ziduri mute, că noi prin sărbarea sfințirii acestei biserici, sărbăm și reînoirea și întărirea acelu *sicriu sfânt*, care ne-a adăpostit și ne conservă cu mare pietate, cele mai prețioase tezaururi părintești, *limba și legea*, sau credința strămoșească, că limba este și pentru noi acel sunet dulce și duios supt dela sânul maicelor noastre, prin care ne desvoltăm și ne cultivăm, prin care ne exprimăm și ne afirmăm ființa și legătura cu conaționalii noștri din toate părțile; iar legea sau credința străbună este acea mare putere divină sădită de însuș Dumnezeu în sufletul nostru, prin care stăm în legătură cu Dumnezeu și ne avântăm a înțelege taina cea mare și necuprinsă de mintea noastră, taina ființei noastre; ne avântăm a înțelege cine suntem, cine este creatorul nostru, și spre care scop ne-a creat?

Căci numai prin acea sfântă credință putem înțelege, cine este creatorul nostru și al tuturor văzutelor și nevăzutelor, și care e scopul, pentru care s'au creat toate. Numai ea ne spune, că Dumnezeu este acea ființă supremă atotputernică și atotînțeleaptă «*care a creat lumea cea văzută din cea nevăzută*», (Evrei II, I. 20), ea ne spune, că Dumnezeu întru adâncă sa înțelepciune a creat și conduce toate, începând dela nemărginitul univers, cu ceriul, soarele, luna și miliardele de stele, și dela pământ cu șesurile cele mănoase, cu văile cele încântătoare, cu munții cei înalți, cu izvoarele și adâncurile, apoi dela cel mai neînsemnat verme până la ființa cea mai aleasă a omului.

Acea sfântă credință ne spune, că Dumnezeu n'a creat nimica fără de scop și că întru adâncă sa înțelepciune, încă la creațiune, a destinat fiecărei creațiuni și un anumit scop. Ceea ce ne spune și filozofia susținând, că în natură nu este nimica de prisos, că prin urmare toate lucrurile și ființele își au scopul lor, și cu cât un lucru sau o ființă este mai aleasă, cu atât mai mareș trebuie să fie și scopul pentru care s'a creat.

Acea sfântă credință ne spune, că nemărginitul univers este creat, — între altele, — și să arete adâncă înțelepciune și atotputernicia creatorului, care nu se poate exprima, decât prin sfintele cuvinte: «*mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile tale și nici un cuvânt nu e de ajuns spre lauda minunilor tale*»; că pământul cu toate lucrurile lui este creat pentru a adăposti și a susține toate cele create din el, până când se vor întoarce iarăș în el, de unde s'au creat; că ceriul cu toată strălucirea lui este creat pentru acea parte a ființei omului, ce o numim suflet nemuritor, din suflarea dumnezească, ca să deie vieță corpului omenesc, și să-l conducă în cărările cele întunecoase ale vieții, iar la despărțirea de trup, să se reîntoarcă iarăș în ceriu la Dumnezeu, de unde s'a luat, pentru vieța eternă.

Acea sfântă credință ne spune, că omul, cea mai aleasă ființă, făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și înzestrat cu cele mai sublime facultăți, este creat, ca să cunoască și preamărească pe Dumnezeu și prin desvoltarea facultăților